

## **BIJLAGE 1     Wat voorafging en Historie van de Zilverfabriek**

### **Wat voorafging**

Het gemeentehuis aan de Leidseweg 25 is sterk verouderd en heeft te kampen met ernstig achterstallig onderhoud. De gevolgen daarvan zijn merkbaar voor zowel bezoekers als de mensen die er werken: de balies bieden te weinig privacy, de publiek toegankelijke ruimte is te klein, er zijn onvoldoende mogelijkheden voor participatietrajecten en de werkplekken voldoen niet aan de behoeften van medewerkers en bestuurders. Deze gebrekkige accommodatie maakt van de gemeente Voorschoten bovendien een onaantrekkelijke werkgever, zoals de OR reeds in 2024 aan het gemeentebestuur kenbaar maakte. Ook wat betreft duurzaamheid voldoet het gemeentehuis niet aan de (wettelijke) eisen van deze tijd.

De indeling en staat van het pand staan haaks op de klantgerichte organisatie die we willen uitstralen. Door de jaren heen zijn meerdere gebouwen samengetrokken, waardoor het pand nauwelijks toegankelijk is voor mensen met een fysieke beperking. Daarom heeft de raad op 28 september 2023 de startnotitie Businesscase huisvesting vastgesteld. Het onderzoek voor fase 1 van deze businesscase werd op 23 mei 2024 aan de raad voorgelegd. Hierin zijn de uitgangspunten voor het project bepaald. In fase 2 is vervolgens een aantal scenario's opgesteld en aan de raad gevraagd te kiezen voor scenario E: nieuwbouw van een toekomstbestendig en flexibel gemeentehuis. Dit scenario werd het uitgangspunt voor fase 3: het maken van een detailontwerp en een meer gedetailleerde financiële uitwerking. De gemeenteraad heeft op 10 juli 2025 besloten om voor de uitwerking van scenario E als kader een investeringsbedrag van € 16,5 miljoen (incl. btw, prijspeil 2026) vast te stellen. In de volgende fase zal voorgesteld worden om de nieuwbouw op te nemen in de reguliere investeringsplanning, waarmee een krediet beschikbaar kan worden gesteld. De uitvoering vindt plaats in fase 5.

De nieuwbouw van het gemeentehuis werd geïntegreerd in de Ontwikkelvisie Centrum. De plannen voor het nieuwe gemeentehuis omvatten niet alleen ruimte voor bezoekers en medewerkers, maar ook voor de bibliotheek. Onderzocht wordt of andere sociaal-maatschappelijke organisaties, zoals Voorschoten Voor Elkaar en het Centrum voor Jeugd en Gezin, een plek kunnen krijgen in het nieuwe gebouw. Dat zou van het gemeentehuis een centrum voor ontmoeting en participatie maken.

### *Een unieke kans*

Tijdens een informele bijeenkomst eind januari 2026 werd het college erop gewezen dat het kantoorpand aan de Leidseweg 219 te Voorschoten, plaatselijk bekend als De Zilverfabriek, beschikbaar zou komen. In eerste instantie werd gedacht om dit kantoorpand te huren als tijdelijke huisvesting voor de gemeentelijke organisatie tijdens de bouw van het nieuwe gemeentehuis aan de Leidseweg 25. Al snel werd echter duidelijk dat De Zilverfabriek voor de zomer leeg komt te staan, veel eerder dan nodig voor de tijdelijke huisvesting. De vertegenwoordiger van de huidige eigenaar (Amex Properties BV) gaf toen te kennen dat verkoop aan de gemeente ook een optie is. De eigenaar gaf aan het liefst te zien dat het pand een maatschappelijke bestemming zou krijgen.

Het college heeft hierop een aantal experts ingeschakeld om te onderzoeken wat de gevolgen van deze mogelijkheid kunnen zijn. Daarbij ging specifieke aandacht uit naar de sanering van de vervuilde grond; een schoongrondverklaring is belangrijk. De gemeenteraad is door de verantwoordelijke portefeuillehouder in een geheim deel van de raadsvergadering geïnformeerd over deze optie.

In overleg met de vertegenwoordiger van Amex Properties BV is een procesaanpak gemaakt waarbij de gemeenteraad na de verkiezingen op 18 maart een besluit over de financiering kan nemen en zijn wensen en bedenkingen aan het college kan geven. Onderdeel van deze afspraak was dat het college bij serieuze interesse een indicatief bod uitbrengt op 5 maart 2026. Dat maakt het mogelijk om op 4 juni 2026 een voorstel voor te leggen aan de gemeenteraad.

### **De Zilverfabriek in Voorschoten: sociaal ondernemerschap avant la lettre**

Het gebouw met de imposante witte façade aan de Leidseweg kan geen enkele Voorschotenaar ontgaan zijn. De geschiedenis van dit bijzondere gebouw begint niet in Voorschoten, maar in Utrecht. Johannes Mattheüs van Kempen III had in die stad een zilverwerkplaats die al generaties in de familie was. Maar de smidse werd te klein en de gemeente Utrecht gaf geen toestemming voor uitbreiding. J.M. van Kempen zocht een nieuwe locatie en vond die in de buurt van hofstad Den Haag: Voorschoten. In 1858 verrees naast het landgoed Berbice een moderne zilverfabriek.

De fabriek kon met recht modern genoemd worden, want hij was voorzien van de nieuwste Engelse stoommachines. Dat was echter niet de enige nieuwigheid. De werkruimtes voor de zilversmeden en andere vakmensen waren ruim en voorzien van grote ramen voor veel licht en lucht. Van Kempen vond het belangrijk dat zijn werkmensen op een goede en gezonde manier konden werken. Hun welzijn ging hem na aan het hart en hij riep daarom verschillende sociale voorzieningen in het leven, zoals een ziekenfonds, een pensioenfonds en een weduwenfonds. Het personeel werd ondergebracht op diverse plaatsen in Voorschoten. Voor het kantoorpersoneel, de 'pennelikkers', werden zelfs nieuwe huizen gebouwd aan de Leidseweg. Dat buurtje werd liefkozend 'De Inktpot' genoemd.

Naast huisvesting en financiële ondersteuning voor medewerkers werd een intern onderwijssysteem opgezet waarbij leerlingen het vak konden leren bij ervaren werkmannen. Medewerkers konden zich muzikaal uitleven in het harmonieorkest van de fabriek: Harmonie Benvenuto. Dat orkest verwierf zelfs internationale faam. Voor de kinderen financierde Van Kempen de christelijke lagere school en de bewaarschool. Met al deze voorzieningen was de Zilverfabriek met recht een 'sociale fabriek'.

Van Kempen liep voorop in de 'sociale kwestie' die de toenmalige politiek beheerste en liet het niet bij de sociale maatregelen in zijn eigen fabriek. Hij stuurde ingezonden stukken naar de Tweede

Kamer waarin hij het belang van de werkmán in Nederland verdedigde. Van 1888 tot 1902 was hij lid van de gemeenteraad van Voorschoten.

De directeur was overigens niet de enige die zijn weg naar de politiek vond. Werknemer Johannes Braggaar was gemeenteraadslid van 1925 tot 1935 en zette zich, net als zijn baas, in voor de belangen van de werkmán.

De impact van de Zilverfabriek op Voorschoten was groot. Er kwam niet zomaar een fabriek, er kwamen inwoners bij, huizen, straten, scholen en zelfs een orkest. Leden van de koninklijke familie kochten hun zilveren bestek en sieraden in Voorschoten. Internationale hoogwaardigheidsbekleders kwamen luisteren naar de Harmonie. Medewerkers werkten vaak langer dan 25 jaar met veel plezier bij de fabriek. Het woord 'sociaal ondernemerschap' bestond nog niet, maar de naam past onmiskenbaar bij de Zilverfabriek van Voorschoten.

Er wordt sinds 1985 geen zilver meer gemaakt aan de Leidseweg 219. Het pand is in eigendom gekomen van Mexx en sindsdien grondig verbouwd. De Amerikaanse architecten Robert Stern en Graham Wyatt creëerden achter de prominente gevel een modern gebouw waarin - net als in de oude fabriek - licht en lucht de ruimte kregen.